

ZORG VOOR EEN SCHIJNBAAR BANALE VERLICHTINGSPAAL

Wie het kleine niet eert...

Mark Rummens*

Een voor Gent uniek bewaard gebleven exemplaar behoort tot een type palen dat tijdens het interbellum massaal gebruikt werd door de buurtspoorwegen om bovenleidingen voor elektrische trams aan te bevestigen. Foto's tonen het uitzicht voor en na restauratie.

Op de hoek van de Prosper Claeysstraat en de Koning Albertlaan staat een paal die een kabel draagt waaraan verlichting voor de Koning Albertlaan hangt. Omdat deze paal al tientallen jaren niet geschilderd was en sterk aange-tast door roest (afb. 1 en 2), vermoedde ik dat deze eerlang zou vervangen worden. Ik nam contact op met de stad Gent om er de aandacht op te vestigen dat dit geen banale paal betreft, maar het enig in Gent bewaard gebleven exemplaar van een type dat in het interbellum massaal gebruikt werd door de buurtspoorwegen (NMVB, in 1991 opgeslorpt door VVM De Lijn) om de bo-venleiding voor elektrische trams eraan te bevestigen (afb. 3).

In 1931 werden de buurtlijnen van Gent naar Evergem, Zomergem en Nevele, tot dan met stoomtractie uitgebaat, geëlektrificeerd en doorgetrokken van de oorspronkelijke westelijke stadsterminus aan het Rabot tot het Sint-Pietersstation. De route tussen Rabot en Sint-Pietersstation verliep grotendeels over het bestaande stadstramnet. Komende van de Bijloke, reden de buurttramlijnen E, N en Z aldus over de bestaande stadstramsporen in de Koning Albertlaan, maar slechts tot aan de Prosper Claeysstraat. De stadstrams reden rechtdoor.

Daar was een aftakking, uitsluitend voor de buurttrams die via de Prosper Claeys-, Patijntje- en Boudewijnstraat hun terminus bereikten op het Maria Hendrikaplein (aan de kant waar nu café Parti is). Bij de terugrit kon de tram, zonder van stuurpost te veranderen, gewoon de Albertlaan in, richting Bijloke. De exploitatie startte op 5 april (lijn N), 3 mei (lijn Z) en 7 augustus (lijn E)

1931. In de eerste weken van 1931 waren tussen de Prosper Claeysstraat en het Maria Hendrikaplein de eigen sporen en bovenleiding van de NMVB aangelegd.

Afb. 1. Oppervlakkig aangetaste paalvoet. Toestand op 3 januari 2019.
In de achtergrond de Kon. Albertlaan.

Om de bovenleiding op te hangen werden, omdat de huizen daar toen te laag waren, over deze korte afstand een 35-tal palen geplaatst. Na de opheffing van de laatste Gentse buurttrams op 30 mei 1959 zijn die palen alle verdwenen, behalve die ene. Doordat die inmiddels ook gebruikt werd als verlichtingspaal, bleef hij immers een functie behouden. Tot een twintigtal jaar geleden waren er wel nog identieke trampalen aan de Nieuwe Wandeling. In het Citadelpark en aan de Krijgslaan zijn er nu nog gelijkende palen, echter smaller en kleiner, want enkel voor straatverlichting gebruikt. Die aan de Prosper Claeysstraat is op de openbare weg in Gent het enige relict dat rest van het destijds uitgebreid net van buurttrams (in het Gentse alleen al waren er acht lijnen).

De dienst openbare verlichting van de stad Gent reageerde op mijn vraag meteen positief. Reeds half februari werd het gebroken omhulsel van het voetstuk gehaald en de paal geschuurd. Op 16 april werd de nieuwe verlaag aan-

Afb. 2. Ook hoger op zag het er niet bepaald verzorgd uit (foto januari 2019). Hier met een zicht op de huisjes in de Prosper Claeysstraat.

gebracht en dit in de oorspronkelijk kleur die de NMVB gebruikte, groen met het RAL-nummer 6009 (afbeelding 4 – toestand op 23 april 2019). Waaruit blijkt dat een louter technische dienst ook oog kan hebben voor erfgoed.

Afb. 3. De buurtspoorwegen in hun gloriejaren: sierlijke kabelpalen. Als voorbeeld de buurttram te Vossem in 1958.

Met dank aan de verantwoordelijke Ann Mangelschots

*Secretaris ETG (Erfgoed Tram Gent) vzw. Foto 3 is van het Trammuseum Schepdaal (via Pierre De Dobbeleer), de overige zijn van de auteur.

Geraadpleegde literatuur

De Keukeleire, E. (2008). *De eerste Oost-Vlaamse buurtspoorweg Gent-Zomergem (1886 – 1959) met verlenging tot Ursel*. Uitgave in eigen beheer.

De Keukeleire, E. (2009). *De Oost-Vlaamse buurtspoorweg Gent – Drongen (1909 – 1959) met verlenging tot Nevele vanaf 1911*. Uitgave in eigen beheer.

De Keukeleire, E. (2010). *Gent- Evergem (1910 – 1959) met verlenging tot Bassevelde*. Uitgave in eigen beheer.

Afb. 4. Gerestaureerde en opgefriste paal: van tram naar verlichting (foto april 2019).